

Mit u književnosti

Ljudske zajednice su prolazile kroz razne faze razvitka. Okruženje, nepoznate prirodne pojave, njihov unutrašnji svet, sve su to bile nepoznanice za čoveka nerazvijene svesti. Čovek je pokušavao da objasni svet oko sebe na načine koji su mu jedino tad bili dostupni- kroz različite ritualne obrede. Plemenski vrači su kroz rituale stupali u mistične odnose sa silama sveta i tako ostvarivali sponu između čoveka i prirode.

Izvorna reč mit u prevodu označava priču, predanje. Sama reč predanje je pojam koji zadire u duboku prošlost naroda, koji čuva duhovnu tradiciju etnosa i iz koga možemo rekonstruisati poimanje prirode, sveta i društvenih odnosa starih patrijahalnih zajednica. Svaki narod u svojoj tradiciji poznaje mitove. Pitanje je koliko su oni autohtoni, a koliko su posledica migracija naroda.

Kad pominjemo mitove, uvek su nam najbliži grčki mitovi. Često se zaboravljaju mnogo stariji mitovi koji su ostali zapisani, kao što je npr. stari sumersko-vavilonski "Ep o Gilgamešu" koji datira iz 1700. godine pre nove ere, pisan na kamenim pločama. U njemu se javljaju teme o junacima polubogovima, besmrtnosti, prijateljstvu, stvaranju sveta, upravo sve ono što je zanimalo i bilo nepoznato čoveku tog perioda.

Antička filozofija prva je postavila pitanja mitoloških shvatanja prema racionalnoj spoznaji. Aristotel mitove u svojoj Poetici označava kao fabule, epikurejci smatraju da su mitovi alegorijske tvorevine namenjene podršci vladara,. Hrišćanski oci, u ranom i srednjem veku napadaju grčke mitove, zamenjujući ih mitovima iz Biblije. U periodu renesanse obnavljaju se interesovanja za antičke mitove. Tumačenje mitova je izuzetno plodno u periodu romantizma i buđenja pojedinih nacija. Mitom su se bavili: Šeling, braća Šlegel, braća Grim, Hegel i dr. Oni mitu prilaze kao estetskom fenomenu, te prvobitnom alegorijskom tumačenju mita daju simbolično značenje. Šeling kaže: "Mitologija je neophodan uslov i osnovna građa svake umetnosti". Veliki filozof Niče raspravlja o vezama grčke tragedije i dionizijskih svečanosti, te pretvaranju muzike u plastične predstave. On daje na značaju rituala za samu mitologiju, kao i za nastanak umetničkih rodova i vrsta. Smatra da je racionalnost Grka uništila njihovu mitologiju i dovela do propasti same umetnosti i kulture. 20. vek je vek "remitologizacije", tj. obnavljanja mita kao večno živog ishodišta, stalnog ponavljanja i izjadnačavanja mita i rituala sa ideologijom, psihologijom, književnošću. U oblasti sociologije, često se mit vezuje za negativne pojmove i tumači se kao iluzija, lažna propaganda. U psihologiji Jung vezuje mit za arhetipove- kao sinonime kolektivnog nesvesnog.

Odnos narodne priče, epa i mita

Narodne priče u osnovi imaju mitsku pozadinu, s tim što u pozadini umesto kosmogonije deluje socijalni karakter. Magija i ritual mitova često se odražavaju u sižeima bajki.

Siže o braku u kome se pojavljuju čarobna bića koja skidaju noću košuljicu (zmija mladoženja) i postaju ljudi. Motivi inicijacija, poznat u mitologijama na svim kontinentima, prenosi se i u bajke prateći sudbine junaka na putu do zrelosti.

Meletinski navodi osnovne etape prelaska mita u narodnu prozu i to:

1. desakralizaciju i deritualizaciju - mitski obredi kojima su prisustvovali samo odabrani iz plemena, gube ograničenja, te njih mogu slušati i žene i deca. Mit tako dobija na zabavnosti, a ne samo pouci.

2. Slabljenje vere u istinitost mitskih događaja
3. razvoj socijalnog "izmišljaja"
4. zamenjivanje mitskih junaka običnim ljudima
5. prenošenje pažnje sa kolektivnih sudbina na individualne
6. prenošenje pažnje sa kosmičke na socijalnu i dr.

Nastajanje arhaičnih epova vezuje se za priče-pesme o divovima. U mitologiji to su priče o praprecima plemena odnosno kulturnim junacima. Vreme ovih epova uglavnom je vreme posle neposrednog stvaranja sveta. Pogledajmo stari sumersko – vavilonski Ep o Gilgamešu. Gilgameš je predstavljen kao praprapredak, on je osnivač grada Urka. Njegov prijatelj Enkidu, sazdan je od gline (u Knjizi postanja prvobitni čovek je sazdan od zemlje). Dvojica prijatelja putuju i sreću se s mnogim preprekama i čudovištima na putu, i služeći se i magijom, lukavstvom ali i snagom savlađuju prepereke.

Za razliku od arhaičnog epa, klasični oblici epa služe se više istorijskim podacima, pominju geografska imena, imena plemena, gradova, država, careva. Mitsko vreme stvaranja sveta iz haosa zamenjuje se stvaranjem nacionalne istorije

Evropskoj književnosti najbliži su grčki mitovi. Grčka drama je nastala iz obreda posvećenih bogu Dionisu. Tematika antičke drame tj. tragedije uglavnom je preuzimana iz mitologije. Svaki je tragičar imao punu slobodu u obradi mitske priče. Mit nije bio kanonski zatvoren što je omogućavalo njegovu slobodnu interpretaciju. Obrađujući poznatu mitsku priču, pesnici pokreću i brojna religiozno-filozofska pitanja, otkrivajući aktuelnu dimenziju i problematiku u tradicionalnoj mitsko-religioznoj temi. Predmet tragedije je stradanje junaka, njegov pad u sukobu sa samim sobom, svojim idealima, sa okolnostima, sa društvom i državom, sa prirodnim, ljudskim i božanskim zakonima. U antičkoj drami stradanje junaka proizilazi iz njegovog suprotstavljanja volji bogova ili sudbini. U dramama se javljaju likovi: Prometeja, Edipa, Apolona, Atine. Individualni plan i ljudske sudbine razlikuju ove drame od mitova, iako se u njima prepliće ljudsko i božansko.

Antički mitovi se ne zaboravljaju ni u srednjem veku, ali ih zamenjuje hrišćanska religijska mitologija. Kada je u srednjem veku započela hristijanizacija novih naroda, lokalne mitologije osporavane su sa propovedaonica svih crkava širom Evrope i one su polako prelazile u legende, narodne priče, ulazeći u posed narodne, popularne kulture. Ta ista kultura sa svojim paganskim naznakama prepričavala je stare mitove dodavala nove istorijske detalje, prerađivala ih, i prizivala u sećanje, naročito u vremenima potresa i kriza. Oni postaju nasleđe običaja, »narodne mašte« duboko i teško iskorenjive, kojoj veoma dugo nije mogla da se odupre ni Crkva. Emotivna snaga i autoritet narodnih verovanja su bili toliko snažni da su se dve najstarije hrišćanske crkve – pravoslavlje i katoličanstvo njima prilagođavale. Sa kultom svetaca, posredno, unosile su stare mitske priče u nove kontekste, paganske bogove oblačili u novo ruho i oni su zadržali svoje mesto u svesti ljudi do današnjih dana. Štaviše, ta paganska zaostavština mitske svesti ostala je živa u običajima, ritualima, praznicima koje je na ovaj ili onaj način ozvaničavala i Crkva i prihvatila ih kao deo vlastitog liturgijskog kalendara. Tako su i dva najveća praznika hrišćanskog sveta – Božić i Uskrs vezani za kalendarske praznike starijih vremena i mitske priče o obnavljanju vremena i života posle smrti. U različitim oblicima duh te narodne kulture prelazio je i u umetničke oblike i posrednim putevima

stigao do masovne kulture modernog društva Hrićanski mitovi su tokom dvadeset vekova postojanja ostavili traga u svim umetnostima. Napomenimo samo mit o stvaranju sveta, mit o Vavilonskoj kuli, mit o potopu, mit o žrtvovanju Avramovom i mnoge druge koji su imali odjeka u stvaralaštvu kroz istoriju. Danteova „Božanstvena komedija“ je inspirisana mitom o paklu, podzemnim svetom duša, koji se javlja još kod Platona.

U 16. i 17. veku stvaraju se dela poput „Hamleta“, „Don Kihota“, „Don Žuana“, netradicionalni tipovi koji sami postaju opštečovečanski tipovi. Servantesov „Don Kihot“ predstavlja osobenjaka, ali on zapravo ima osobine arhaičnih junaka mudrih bezumnika koji podsećaju na junake iz bajke koja se i razvila iz mita.

Proces demitologizacije javlja se u realističkom Defoovom romanu „Robinzon Kruso“. Kruso doživljava brodolom kojim je osuđen da živi sam daleko od civilizacije. On kreće od početka i na ostrvu ponavlja stvaranje civilizacije- od sakupljanja plodova, lov, zemljoradnje, zanatstva. S pojavom Petka, začinje se i socijalna zajednica. Robinzon stvarajući sopstveni svet, podseća na mitske kulturne junake. Čak i Robinzonova lutanja u mladosti, život na ostrvu i sve što na njemu godinama stvara, podseća na mitove o inicijaciji.

Romantizam je postavio sebi zadatak da stvori sintezu iskonske prirode i ljudskog duha, kroz novu umetničku mitologiju. Šlegel smatra da mitologija simbolično izražava prirodu i proističe iz stanja duha. Nemački romantičari su se slobodno odnosili prema mitu, spajajući recimo antičke mitove sa hrišćanskim. Mitološka fantastika služi im da dočaraju atmosferu tajanstvenog, neobičnog, i suprotstave je životnoj stvarnosti.

Mitska priča koja je nastala iz najvećih dubina čovekove psihe u vremenima kada se čovek još uvek «sećao svog kosmičkog porekla», imajući moć da spoji duhovno sa materijalnim, ljudsko sa kosmičkim, prirodno sa duševnim, telesno sa idealnim, uobličila je pravila imaginacije koja su se ispoljavala u vrhunskim kreacijama duha. U modernitetu te kreacije postaju predmet rekonstrukcije i dekonstrukcije u velikim delima književnosti (Kafka, Tomas Man, Džems Džojls, T.S. Eliot, Borisav Pekić itd). Ali, istovremeno, relativno jednostavna «logika» mita privlačiće medijsku kulturu i politiku naročito zbog njegove sposobnosti da uvodi poredak u svet. Nije čudo što su baš ove dve moćne oblasti posegle za moćima mita. Mitologizam je pojava u književnosti 20. veka, A odnosi se i na umetnički postupak, kao i na odnos prema svetlu. Mitologizam je dao neka sredstva u posmatranju i osvetljavanju čovekove ličnosti, njegovom otuđenju, izopačenosti. U savremenom romanu, mitološko vreme potiskuje objektivno istorijsko vreme, jer se radnje i događaji posmatraju kao večni prototipovi. Mitologizam je postao osnov struktuiranja pripovedanja. Često se u savremenom romanu koriste ponavljanja (lajtmotiv) koja su inače karakteristična za arhaične oblike književnosti. Za roman 20. veka imao je uticaj i razvoj psihoanalize (Frojd, Jung). Način pripovedanja se oslanja često na unutrašnji monolog, tok svesti. Džems Džojls u naslovima poglavlja svog romana „Ulis“, navodi ličnosti iz Homerove „Odiseje“ povezujući ličnosti i događaje iz romana i epa. Međutim, ironija i parodija daju potpuno drugi smisao, te pisac pokušava da stvori savremeni ep savremenog života.

Za razliku od Tomasa Mana i Džemsa Džojlsa, Franc Kafka nema projekciju u prošlosti. Njegovi junaci nisu preci, bogovi, ali je siže isključen iz istorijskog vremena i prostora. Kafka svoje junake koncipira spontano i intuitivno, te izražava stanje svesti i sveta modernog čoveka. Utisak strahote kod Kafke oseća se u svakodnevnim mestima,

običnim predmetima, beznačajnim ljudima. To je demonizacija okruženja dovedena do apsurdnosti.

Druga polovina 20. veka bogata je u korišćenju mitoloških motiva i arhetipova: Apdajk, Moravija, Borges, Broh, Markes. Savremena drama u odnosu na roman ne pribegava mitologizaciji već modernističkoj preradi antičkih dela i davanja novog smisla tim delima.

Današnji oblik "mitološke svesti" udaljuje se od velikih mitova prošlosti koji su u sebi spajali različite nivoe postojanja u imaginaciju najvišeg reda. Ali, onaj elementarni obrazac, univerzalan, kako se to pokazalo, ostaje kostur koji uvek može da se popuni novim sadržajima. Ovu osobenost mitskog mišljenja verovatno je u vidu imao Bart kada je rekao da "sve može da bude mit", a da je njegova funkcija "da odstrani stvarnost". Poetika mitologizovanja organizuje pripovedanje, ali i služi kao sredstvo za metaforičko opisivanje otuđenosti, osećanja inferiornosti i nemoći pojedinca pred mistifikovanim društvenim silama kao što je u prošlosti taj strah poticao od nerazumevanja prirodnih sila.

Posetite nas klikom na sajtovima ispod:

[SEMINARSKI RADOVI](#) [DIPLOMSKI](#) [MATURSKI RAD](#)
[SEMINARSKI](#) [DIPLOMSKI RAD](#) [SEMINARSKI](#)
[ESEJI](#) [FACEBOOK SEMINARSKI](#)

Uspostavljanjem ovog projekta, zadovoljila se i veoma prisutna potreba za specijalizovanim timom, koji će na studente i omladinu pravovremeno i adekvatno delovati u edukativnom i pozitivno usmeravajućem pravcu, ali i predstavljati efikasnu podršku u pisanju sopstvenih radova (seminarskih, maturskih, maturlnih, diplomskih, master, magistarskih, doktorskih, eseja)
TIM VRHUNSKIH PREVODILACA PREVODI ZA VAS SA I NA SLEDEĆE JEZIKE: ENGLESKI, FRANCUSKI, ŠPANSKI, NEMAČKI, ITALIJANSKI